

Ключевые слова: эстетическое воспитание, воспитание эстетических вкусов, студенты педагогических университетов, педагогические условия, мотивация, мотивационная потребность.

FORMATION OF MOTIVATIONAL NEEDS OF THE STUDENT'S PERSONALITY IN AESTHETIC EDUCATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF A UNIVERSITY

O. A. Khomiak

In the article the rationale for introduction in the educational process of high school pedagogical conditions of formation of motivational needs of the individual student in aesthetic education is substantiated.

Key words: aesthetic education, aesthetic tastes formation, students of pedagogical universities, pedagogical conditions, motivation, motivational need.

Хом'як Ольга Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'ячука (м. Рівне, Україна). E-mail: olya.homyak@gmail.com

Khomiak Olga Anatolyevna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Chair of Primary and Preschool Education of International University of Economics and Humanities named after academician Stepan Demianchuk (Rivne, Ukraine). E-mail: olya.homyak@gmail.com.

УДК 378.091.2

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ Й МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

I. В. Чепіга

У статті представлено головні положення формування методологічних і психолого-педагогічних позицій щодо організації гнучких технологій навчального процесу здобувачів вищої освіти відповідно до нових ціннісних орієнтацій і критеріїв діяльності як здобувачів вищої освіти, так і викладачів. Запропоновані деякі педагогічні технології навчання під час підготовки до майбутньої професійної діяльності з урахуванням її специфіки, інтересів і запитів самих здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: педагогічна технологія навчання, гнучкі педагогічні технології, концентрована технологія навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливим науковими чи практичними завданнями. Розбудова сучасної національної системи освіти спонукає до пошуку та впровадження нових педагогічних підходів, форм і методів роботи.

Проблема педагогічних технологій навчання з позиції подій і процесів, що відбуваються наразі, орієнтованих на оновлення всіх життєво-важливих сфер, й освітньої зокрема, є достатньо актуальною та своєчасною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми й на які спирається автор. Питання впровадження гнучких педагогічних технологій у вищій школі як абсолютно нове та самостійне явище в педагогічній науці піднімається наприкінці ХХ–ХХІ ст. Цією проблемою займалися Б. Коротяєв, Ю. Бабанський, С. Беляєв, А. Бойко, М. Євтух, А. Кальянов, О. Пехота та інші науковці. У 80-і роки минулого століття методологічними, теоретичними та організаційно-методичними аспектами дослідницького пошуку щодо обґрунтування й впровадження в освітній процес вітчизняних ВНЗ гнучких педагогічних технологій навчання розробляли В. Галузинський, Є. Гришин, Б. Коротяєв, В. Курило, М. Чошанов, О. Устенко та інші вчені.

Мета статті – викликати в читача-педагога, незалежно від посади, жвавий інтерес до інноваційних технологій у навчанні та пробудити стійке бажання реалізувати гнучкі педагогічні технології у своїй педагогічній діяльності.

Виклад концептуальних основ гнучких педагогічних технологій у нашій інтерпретації подано без прямих посторінкових зносок і цитувань.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В усіх проаналізованих нами літературних джерелах, червоною ниткою проходить думка про те, що єдина й стандартна педагогічна технологія навчання та підготовки спеціаліста у вищих навчальних закладах країни, що діє наразі, вичерпала всі свої можливості для самовдосконалення й саморозвитку. Викладачі перестали бачити очевидні парадокси навчального процесу, його простоту й аморальність, навіть не реагуючи на них.

Парадокс простежується в тому, що самостійність майбутнього спеціаліста формується при відсутності будь-якої його самостійності в

навчання – здобувач вищої освіти мертво прив'язаний до розкладу, ритму, режиму, навчального плану, технології та, врешті-решт, до індивідуальних професійних установок своїх викладачів. Він не має права вибору цієї або іншої технології навчання, бо вона надається в єдиному варіанті.

Надання права здобувачу вищої освіти працювати за індивідуальним планом, вільно відвідувати лекції, обирати викладача – це досі порожня декларація – не більше, бо вона не підкріплена рішучими змінами й оновленням ціннісних орієнтацій у діяльності здобувачів вищої освіти та викладачів, їх критеріїв, уведенні нових педагогічних технологій навчання, атмосфери, духу, відносин співробітництва й змагання.

Якщо ми хочемо реалізувати установку – «не студент для вишу, а виш для здобувача вищої освіти», де головна цінність і цільова установка ВНЗ – це особистість спеціаліста, його духовність, моральне й фізичне здоров'я, високий інтелектуально-творчий потенціал, то повинні запропонувати здобувачам вищої освіти найрізноманітніші педагогічні технології навчання до майбутньої професії з урахуванням його специфіки, можливостей ВНЗ, регіону.

Зрозуміло, що існує багато таких технологій. Однак розробка, відбір й експериментальна перевірка повинні здійснюватися з урахуванням чітких методологічних і психолого-педагогічних позицій відповідно до нових ціннісних орієнтацій і критеріїв діяльності як здобувачів вищої освіти, так і викладачів.

Відповідно до зазначених положень можуть бути сформовані такі позиції:

Позиція 1. Нова технологія навчання повинна бути насамперед динамічною та гнучкою, такою, що забезпечує режим найбільшого сприяння для реалізації індивідуальних інтересів, можливостей і здібностей здобувачів вищої освіти.

Позиція 2. Під час реалізації цієї технології усуваються багатопредметність і багатопрофільність, тобто та беззмисловна ситуація, під час якої здобувачі вищої освіти змушені вивчати протягом семестру 10–12 навчальних дисциплін і, відповідно, 10–12 викладачів – вимагати високих результатів із предметів.

Позиція 3. До змісту нової технології навчання закладаються гнучкі й концентровані, індивідуальні «енергоємні» форми навчання кожної дисципліни взагалі, або в сукупному блоці чи пакеті зокрема. Загальний фонд навчального часу, що виділяється на кожну дисципліну, у тому числі конкретне співвідношення лекцій, семінарів,

самостійні роботи в годинах, терміни, логічність і послідовність вивчення курсу в цілому, реалізуються на основі вибору альтернативних варіантів. Результати варіантів розробляються й пропонуються здобувачам вищої освіти провідними викладачами.

Позиція 4. Загальний фонд навчального часу й самостійної роботи для підготовки спеціаліста з різними термінами навчання встановлюється з урахуванням 38–40 годин робочого тижня; навчальні заняття та самостійна робота співвідносяться між собою на першому та другому роках навчання 50% на 50%, на наступних – 40% на 60%, оскільки самостійність без реальної досконалості не виробити.

Позиція 5. Гнучка й рухома технологія вивчення теоретичних курсів сполучається з гнучкою технологією навчальної виробничої практичної підготовки, яка організовується також на основі вибору здобувачами вищої освіти альтернативних варіантів. Вони розробляються й пропонуються провідними спеціалістами, термін, об'єм, час, послідовність і весь зміст якої визначаються з урахуванням специфіки спеціальності, регіону.

Позиція 6. Наша технологія передбачає, що нею закладаються принципово нові форми контролю й оцінки результатів діяльності здобувачів вищої освіти та викладачів, наприклад, індивідуальні співбесіди, публічний огляд і захист підсумків навчальної, наукової, виробничої праці, метод оцінок групами студентів, експертів, суддів на основі відкритого або закритого рішення, що приймається. Це надійніший спосіб звільнити здобувачів вищої освіти від відкритого й завуальованого суб'єктивного виробництва викладачів і їхнього монопольного права на оцінку. За таким же принципом проводяться й державні іспити, термін яких і послідовність визначається на основі гнучкої технології.

Позиція 7. Відповідно до ціннісних орієнтацій на нову технологію навчання покладаються надійні та жорсткі гарантії відповідальності здобувача вищої освіти за результати своєї праці [3; 4].

Для того, щоб ця технологія виявила себе в повному обсязі, необхідно виконати деякі умови.

По-перше, нова технологія відпрацьовується послідовно. Починається вона з першого року навчання і, можливо, не на всіх факультетах водночас. Її цілі, сутність, деталі, припущені переваги, права здобувачів вищої освіти та їхня відповідальність обговорюється й «запускається» тільки зі згоди самих здобувачів вищої освіти.

По-друге, перед упровадженням технології зі студентами проводиться ґрунтовна й серйозна робота щодо формування в них

моральної зацікавленості, готовності працювати в умовах гнучкої технології навчання на межі своїх сил і можливостей. Якщо не буде розбуджено в здобувачів вищої освіти цього потенціалу та не виникне бажання й енергія творити свою особистість шляхом подолання труднощів, формувати себе своїми руками як майбутнього спеціаліста високого гатунку, то весь задум буде приречений.

По-третє, щоденна ранкова фізична підготовка здобувачів вищої освіти не менш ніж 35–45 хвилин. Турбота про своє здоров'я – це один із вирішальних критеріїв моральної готовності кожного формувати себе як фізично здорового й повноцінного спеціаліста. Саме тому вона повинна стати законом життя будь-якого студентського колективу. Відповідно, фізична культура виноситься зі спільного бюджету навчального часу, а спортивно-масова робота – секції, гуртки, змагання, олімпіади і т.д. – організуються з урахуванням індивідуальних інтересів і потреб у позаурочний час.

Унаслідок цього ми позбавляємося від багатопредметності та багатопрофільності. Скажімо, тут можливі два варіанти реалізації цього принципу: або на першому відрізку часу здійснюється тільки загальноосвітня підготовка, на другому – загальнопрофесійна і спеціальна, або – навпаки. На наш погляд, більш сприятливим є перший варіант [1; 2; 5].

Під час вивчення іноземної мови потрібно реалізувати дві цільові установки – відпрацювати необхідний і достатній досвід вільного мовного спілкування та сформувані необхідні й достатні вміння, навички успішно працювати з оригінальною науковою літературою за спеціальністю. Необхідно закласти в майбутнього спеціаліста те мовне ядро, яке може бути надійним фундаментом для подальшої самоосвіти, яке у випадку необхідності може легко відтворюватись.

Ці установки можна реалізувати досить успішно при використанні гнучкої й концентрованої технології – увесь фонд навчального часу (200 –240 годин) відпрацювати протягом 10 робочих тижнів. У цей період інші загальноосвітні дисципліни не вивчаються; викладачі іноземної мови стануть реальними «господарями» всього навчального часу здобувачів вищої освіти.

У цих умовах принципово змінюється вся методика вивчення іноземної мови – у студентському середовищі створюється мовна атмосфера, яка формується й щоденно культивується не тільки під час навчальних занять, але й у побуті. Під час нової технології використовуються відомі новаторські методики, а саме, гіпнопедія,

сугестологія, ігри, ритуали, екскурсії, відрядження, стажування, практика тощо.

За підсумками вивчення іноземної мови проводиться іспит із публічним захистом кожного здобувача вищої освіти. Результати своєї праці, і, відповідно, три семестрових виснажливих заліки зі старої технології зникають самі по собі, як непотрібні. Теми випускних робіт, їх характер, об'єм, зміст, вимоги й критерії відпрацьовуються завчасно, обговорюються й узгоджуються зі здобувачами вищої освіти.

Після вивчення іноземної мови студенти починають вивчати й загальні дисципліни, котрі закладені в навчальному плані.

Під час вивчення суспільних дисциплін необхідно реалізувати такі цільові установки найбільш загального характеру:

– надати можливість здобувачам вищої освіти самостійно опрацювати навчальну й наукову літературу, відпрацювати відповідні чіткі позиції, світогляд, переконання, загальнолюдські ціннісні орієнтації, ядро політичних знань щодо основних законів розвитку людського суспільства в системі відносин: людина – суспільство, людина – природа, людина – людина, суспільство – природа, суспільство – суспільство;

– відпрацювати по колу начитаність, ерудицію, здатність до самостійних суджень, висновків, оцінок щодо суспільних дисциплін.

Найбільш успішну реалізацію цих настанов здатна забезпечити гнучка й концентрована технологія навчання. Вона дозволяє вийти на принципово нові вирішення щодо організації навчальних занять, систематичної й ґрунтовної самостійної роботи, контролю й оцінки результатів праці здобувачів вищої освіти.

Під час вирішення питання про співвідношення лекцій і семінарських занять, логіки й послідовності їх проведення – можливі альтернативні варіанти за вибором. На сьогодні цього зробити неможливо, адже весь фонд навчального часу знаходиться в підпорядкуванні суспільствознавців.

Чому, наприклад, не вибрати такий варіант: на початку будь-якого предмета, будь то філософія або щось інше, прочитати відповідне число годин оглядових лекцій з усього курсу. Мета таких лекцій – формувати в студентів цілісного бачення науки, її внутрішніх зв'язків, логіки розвитку суспільних явищ і процесів, основних етапів.

Подальшим кроком буде самостійне прочитання всього підручника, знайомлення з деякими основними першоджерелами, документами, бо таким чином відпрацьовується загальна орієнтація в науці.

Наступний етап вивчення навчального предмета за цим варіантом – це читання оглядових та інструктивних лекцій за конкретною тематикою, або перед кожним семінаром окремо. Загальна кількість годин на лекції витрачається рівно настільки, наскільки потребують цієї мети самі здобувачі вищої освіти залежно від їх рівня підготовки.

Семінарські заняття із суспільних дисциплін проводяться також відповідно до нових ціннісних орієнтацій і критеріїв; перевіряються навички відповідати на поставлені запитання на основі вивчених і законспектованих текстів. На семінарі створюється умова й надається можливість кожному здобувачеві вищої освіти продемонструвати свої вміння, індивідуальні можливості, уявлення про честь і пристойність на цій підставі отримати не просто оцінку, а увагу й визнання всіх товаришів і викладачів. Для цього потрібно попередньо ґрунтовно опрацювати підручники й наукову літературу.

Відповідно змінюється методика проведення семінарських занять. Провідне місце при обговоренні тих або інших проблем повинні посісти діалоги, диспути, полеміка як усередині навчальної, так і всередині спеціально з цією метою створених робочих міні-груп у складі 3–4 осіб та між цими групами.

Створення міні-груп дозволяє в ході семінару виступити з повідомленнями, доповідями, анотаціями буквально кожному здобувачеві вищої освіти навчальної групи, і таким чином активно оволодівати мовою науки, досвідом виступів, дискусій, логікою побудови самостійних суджень і доказів.

Описаний вище варіант вивчення суспільних наук не єдиний, це – лише один із альтернативних.

Після реалізації загального навчального часу з кожної суспільної дисципліни проводяться захисти підсумків роботи із засвоєння курсу кожним здобувачем вищої освіти. Тематика, характер й об'єм підсумкової роботи, критерії, порядок прийняття підсумкових рішень, процедура захисту відпрацьовується та обговорюється зі студентами напередодні.

Загальнопрофесійна й спеціальна підготовка здобувачів вищої освіти, що здійснюється на базі глибокої загальноосвітньої підготовки, будується на тих самих принципах гнучкої й концентрованої технології.

Вивчення спеціальних дисциплін – тема особливої розмови, бо ця специфіка передбачає надто велику амплітуду урізноманітнення. Однак один із вирішальних факторів зрозумілий – підґрунтям спеціальної підготовки повинна бути професійна діяльність, як теоретична, так і

прикладна, причому ця діяльність може стати своєрідним полігоном поглиблення загальноосвітньої підготовки в межах суспільних наук та іноземної мови.

Висновки

1. Проаналізовано концепцію розвитку гнучких педагогічних технологій у вищих навчальних закладах.
2. Зроблено оцінку специфіки гнучких технологій навчання та їх відмінність від традиційних.
3. Викладено основні позиції розв'язання проблеми розвитку гнучких педагогічних технологій і продемонстровані основні аспекти, які необхідно реалізувати у вищих навчальних закладах.

Література

1. Андросюк В. М. Фізична підготовка студентів в умовах гнучких педагогічних технологій навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Андросюк Віталій Миколайович. – Харків, 1992. – 25 с.
2. Гохберг О. С. Проблема разработки и реализации гибких педагогических технологий обучения в вузах: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» / Ольга Сергеевна Гохберг. – К., 1995. – 25 с.
3. Коротяев Б. И. Педагогика высшей школы: уч. пособие / Б. И. Коротяев, Э. А. Гришин, А. А. Усенко. – К. : Минвуз УССР, 1990.
4. Коротяев Б. И. Педагогическая философия: монография / Б. И. Коротяев, В. С. Курило, С. В. Савченко. – Луганськ: ДЗ „ЛНУ ім.Т.Шевченка”, 2010. – 339 с.
5. Топольський В. О. Розвиток гнучких педагогічних технологій у вищих навчальних закладах України (кінець ХХ - початок ХХІ століття) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Владислав Олегович Топольський. – Полтава : Полтавський нац. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка, 2011. – 20 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОЛОЖЕНИЯ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ВУЗЕ

И.В. Чепига

В статье представлены основные положения формирования методологических и психолого-педагогических позиций по организации гибких технологий в учебном процессе студентов в соответствии с новыми

ценностными ориентирами и критериями деятельности студентов и преподавателей. Предложены некоторые педагогические технологии обучения и подготовки к будущей профессии с учетом ее специфики, интересов и запросов студентов.

Ключевые слова: педагогическая технология обучения, гибкие педагогические технологии, концентрированная технология обучения.

CONCEPTUAL AND THEORETICAL STANDPOINTS AND METHODOLOGICAL GUIDELINES ON THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATION

I.V. Chepiga

The article presents the main points of formation of methodological and psycho-pedagogical positions on the organization of flexible technologies in the educational process of students in accordance with the new value orientations and criteria of students' and teachers' activity. Some pedagogical technologies of training and preparation for the future profession in view of its specific character, students' interests and needs.

Key words: pedagogical technology of training, flexible pedagogical technologies, concentrated training technology.

Чепига Ігор Віталійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та управління освітою ПВНЗ «Краматорський економіко-гуманітарний інститут» (м. Краматорськ, Україна). E-mail: chepigaigor@yandex.ru

Chepiga Igor Vitaliyovich – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Chair of Pedagogy and Education Management of Kramatorsk Institute of Economics and Humanities. E-mail: chepigaigor@yandex.ru

УДК: 792.8+396

АВТОРСЬКІ МЕТОДИКИ – СУЧАСНИЙ ШЛЯХ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ХОРЕОГРАФІВ

О. М. Шабаліна

У статті розглянуто досвід практичної реалізації підготовки сучасних хореографів за авторською методикою та подано аналіз умов ефективної організації навчально-виховного

процесу з відповідними до системи методологічними принципами й формами освітньої діяльності.

Ключові слова: авторська методика, сучасна хореографія, принцип індивідуалізації, методичний самоаналіз, технологізація, якість освіти, професійний світогляд.

Постановка проблеми та її актуальність. Сучасні умови формування професійних і особистих якостей студента-хореографа в навчальному процесі в академіях культури і мистецтв вимагають нових підходів і інноваційних методик. Це пов'язано з характером соціально-економічної ситуації в країні, стрімким розвитком усіх світових процесів, коли необхідно швидко адаптуватися до умов, що змінюються, знаходити відповіді на нові, раніше не існуючі виклики, вибудовувати свою індивідуальну життєву траєкторію.

Підвищені запити сьогодення ставлять і більші вимоги до внутрішньої мотивації у формуванні індивідуальної професійної майстерності, відповідальності за доручену справу, прагнення до нового, стійкої компетентності, авторському стилю і гуманітарному світогляду молодшої людини. Результат підготовки професіоналів буде ефективнішим, відмічає Ю. А. Герасимова [2], якщо в навчальний процес впроваджувати нові авторські технології, побудовані на інтеграції духовно-особистісного, соціально-психологічного і технологічного компонентів.

При цьому в умовах інтеграції національних освітніх систем у світовий процес становлення нового гуманітарного простору надзвичайно важливим є завдання збереження традицій вітчизняної національної хореографічної школи, специфіки темпів і динаміки її розвитку, врахуванню реальних ресурсних можливостей, особливостей українського менталітету. І як результат – підготовка професіоналів і духовних людей.

Найважливішим засобом розвитку професійних і особистих якостей у підготовці хореографа є авторська педагогічна система викладача, яка в сучасних умовах є не просто новим педагогічним підходом, а принципово іншим способом організації життя студентів і педагогів. Майстерність педагога, а відповідно і якість освітнього процесу, визначається у виявленні внутрішніх мотиваційних джерел майбутнього фахівця, опорі його технічного інструментарію на смисловий світоглядний фундамент особистості, усвідомленні надзадачі професійного служіння, виробленню і розвитку індивідуального творчого стилю.